

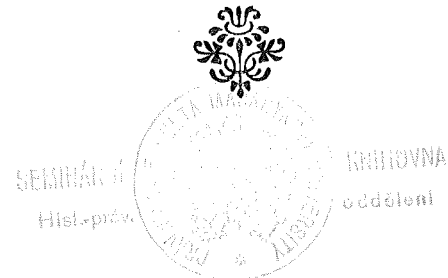
71-D-309

K. J. Grot

K. J. GROT

NAPSAL
VLADIMÍR A. FRANCEV

V Praze 1935
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ

Dne 29. září r. 1934 zemřel v Petrohradě člen I. třídy České akademie vynikající slavista—historik Konstantin Jakovlevič Grot, asi už poslední z Mohykánů slavné a velké školy profesora Lamanského.

Prof. K. J. Grot byl druhým synem vicepresidenta Ruské akademie Jakova K. Grota, znamenitého ruského filologa a zasloužilého literárního historika. Narodil se 4. července r. 1853. Doma se mu dostalo vzorného vychování zároveň s jeho starším bratrem Nikolajem, ruským filosofem. Jeho domácím učitelem byl o několik let starší student petrohradské univ., pozdější profesor klasické filologie Josef Šebor, s nímž až do jeho smrti (v Praze r. 1929) udržoval stálý přátelský styk. Na petrohradské universitě se Grot věnoval studiu slavistiky, hlavně slovanských dějin, pod vedením V. I. Lamanského. V menší míře mohl mít

vliv na směr jeho studií I. I. Sreznevskij, který odešel z petrohradské university a brzy potom zemřel (1880).

K. J. Grot se stal záhy (1883) po V. V. Makuševovi profesorem slovanské filologie na universitě varšavské, kde působil až do roku 1900, přednášející slovanské literatury, střídavě o literaturě Slovanů západních (české) a jižních. Literatura polská měla zvláštního představitele - prof. Th. Wierzbowského, dějiny Slovanů - hlavně o starozitnostech a nejstarších dobách - přednášel I. Perwolf a slovanským jazykům učil jako docent F. I. Jezbera. Posluchačům slovanského oddělení se dostávalo přípravy široké. Přednášky prof. Grotovy byly vždy důkladně propracovány, vynikaly hutným obsahem a seznamovaly posluchačstvo s výsledky nejnovějších vědeckých zkoumání, nabádaly k samostatné práci a v úvodu, který zpravidla předcházela před odbornými výklady o literárních dějinách, podávaly obraz politických osudů příslušného národa, vždy byly prodchnuty vřelými sympatiemi k Slovanstvu a při tom přísně objektivní.

Učitelkou činnost na varšavské universitě Grot zahájil 16. září r. 1883 vstupní přednáškou, v níž vyložil své názory na podstatné znaky a obsah literární produkce jižních Slovanů v tisíciletém jejím rozvoji, poukázal na svéráznost jihoslovanských literárních dějin, na souvislost a rozdvojení různých literárních oblastí a vlivů, na základní rozdíly orgánů literatury, jazyka národního a spisovného, na nedostatek organické důslednosti a rozčlenění jednotlivých století vývoje literatury; na rozhodnou převahu písemnictví církevního nad světským a objasnil také příčiny takových zvláštností jihoslovanské literatury, poukazuje na nepříznivé, někdy osudné podmínky jejího vývoje, hlavně na okolnosti politického života; výstižně charakterizoval literaturu dalmatinsko-dubrovnickou a v svých přednáškách věnoval jí obyčejně samostatný kurs jako důležitému a svéráznému oboru jihoslovanských literatur. Avšak více ho lákaly slovanské dějiny, hlavně doby starší, kterým se skoro výlučně věnoval v mladších letech své vědecké práce. Stalo se to, jak sám Grot

v svých vzpomínkách uznává, vlivem učitele prof. V. I. Lamanského, jeho odborných přednášek a také vlivem soukromého obcování mladého muže - posluchače university s profesorem a vlivem přátelských rozhovorů s ním v jeho kabinetu, kde se až do posledních let života Lamanského scházeli vždy v sobotu jeho staří žáci, mnozí už také universitní profesori, a mladé pokolení, slavistický dorost.

První větší vědeckou prací Grotovou byla historicko-ethnografická monografie, rozbor zpráv byzantského císaře - historika Konstantina Porfyrogeneta o jižních Slovanech s kritickým komentářem tohoto důležitého pramene pro poznání nejstarších dějin Slovanů na Balkánském poloostrově. Byla to vlastně studentská práce, vyznamenaná historicko-filologickou fakultou petrohradské university zlatou medailí v roce 1876 a vydaná tiskem r. 1880. Už v této rozpravě projevil badatel vzácné schopnosti kritického ducha a velkou znalost pramenů byzantských a příslušné liter. slovanské (Šafařík, Rački a j.). Spletité otázky nejstarších dějin jižních Slovanů,

Charvátů a Srbů, velké ethnické přesuny v Evropě, které vedly k stěhování Srbů a Charvátů na Balkán, vykládá autor velmi přehledně a jasně, a zvláště se zabývá podrobně dobou historického života Charvátů a Srbů a jejich novou vlastí na Balkáně. Dnes některé stránky práce Grotovy jsou již zastaralé, nepřijatelné jsou jeho výklady etymologické, avšak celkem tento první pokus všestranného rozboru zpráv Porfyrogenetových byl svého času velmi cenným příspěvkem k osvětlení celé skupiny otázek nejstaršího jihoslovanského národopisu a dějin Balkánu.

Roku 1881 vyšla druhá velká rozprava Grotova „Моравія и Мадьяры съ половины IX до начала XV.“, v níž se pokusil řešiti důležitou otázku o historickém významu maďarského vpádu do tiso-dunajské roviny, ukázati, jaký vliv měla tato událost na osudy Slovanů Velkomoravské říše, jakou neočekávanou pohromu připravili Maďaři německému nátisku. Grot chce místo jednostranných názorů některých slovanských i neslovanských historiků ustáliti správný názor na tento katastrofální vpád se stanoviska

slovanského. Maďarský vpád, jak tvrdí někteří, byl nezvratně osudný a zhoubný pro západní Slovanstvo, byl jedním z největších neštěstí, která je kdy stihla, neboť Maďaři se vklínili do srdce veliké slovanské říše, která se prý teprve začínala tvořiti a měla spojití Slovanů severozápadní s jižními, a tím zasadili těžkou ránu slovanské moci a navždy rozbili naděje západních Slovanů na politické sjednocení. Narážku na takové nazírání najdeme už u Šafaříka v jeho Starožitnostech, ale přímo a určitě vyslovil takovou myšlenku Palacký v svých Dějinách: „Národu Maďarského vpád a usazení se v Uhřích náleží mezi nejvážnější skutky veškerého dějinstva; i po celé věky nevalila se pohroma osudnější na svět Slovanů. V devátém století Slované byli rozšířili sídla svá ode hranic Holštýnských až ku Peloponnesu; i ačkoli za dávnou svou nevázaností dělili se všelijak od sebe, však proto všude dokazovali se býti statnými, jemnými a příčinlivými. Uprostřed rozsáhlého jejich pásma bylo Rostislavem a Svatoplukem počalo dělati se jádro, jehož-

to zdárné rozklíčení slibovalo někdy utěšený květ vzdělanosti křesťanské i národní pospolu; přízeň, které požívati mělo i od Říma i od Carhradu, ručila mu za prospěch téměř nekonečný. K tomuto jádru byli by někdy, za vnitřním i vnějším puzením, přilnuli pomalu všickni kmenové slovanští; od něho byli by přijali s křesťanstvím, neli politické nové oustavy, alespoň osvětu novoeuropeiskou i národní, umy a průmysl, jednotu jazyka, písma i literatury; jakož na západu pode vlivem římským vypsela monarchie Franská, podobně by byla na východu, ne bez působení ducha byzantského, vzrostla veliká říše Slovanů, a východní Evropa byla by od tisíce let nabyta vůbec jiné tvárnosti, nežli se stalo. Tím ale, že Maďarové, vrazivše do samého srdce oustrojí vznikajícího, je zahladili, zničeny jsou všechny takovéto čáky navždy. Oudové těla velikého, nebyvše ještě ani srostlí, rozpadli se již opět, ana hmota cizí vložila se násilím mezi ně; stoje o sobě sám, společného všem směru neznaje, pečoval každý článek napotom zase jen sám o sebe,

mařil síly své v malicherných pŭtkách se sousedy, aniž více kdy pevně státi mohl proti cizozemcům, spojeným oustředností mohutnou, jelikož na společném jejich prospěšenství založenou“.

V ruské literatuře opakoval a rozvíjel myšlenku Palackého Gilferding (r. 1860), který v této „náhodě“ vpádu vidí osudný moment, jenž rozdělil slovanský svět na dvě části, severní a jižní, a přetrhl spojení mezi nimi. Pevné usazení Maďarů na Dunaji mělo ohromné následky, prý osudné pro celou polovinu slovanského kmene, pro celé pásmo střední Evropy, od Labe do Němna, od Adriatického do Černého moře. Grot nesdílí takového názoru, takového zjednodušeného pojmání a výkladu historických faktů bez souvislosti s jinými okolnostmi a bez ocenění politických a ethnických poměrů na Dunaji před usídlením Maďarů. V ruské literatuře docela odchylný názor v otázce o maďarském vpádu vyslovil již r. 1857 mladý historik Jelagin (v článku „Мѣсто Венгровъ среди народовъ Европы“), který zamítal názor Palackého na příčiny pádu morav-

ského knížetství a tvrdil, že ránu do srdce Slovanů na Dunaji zasadili ještě před příchodem Maďarů rozkladné západní vlivy a intriky Němců. Od maďarského vpádu více utrpěli Němci než Slované, - tvrdí také někteří cizí badatelé (Rössler, Kaemmel, Hunfalvy); Grot připojil k tomu výsledky své velké práce, a jak se zdá, podepřel tuto hesi nezvratnými důkazy, které shrnul ve zvláštní závěrečné kapitole (str. 410-423). Rozprava Grotova obsahuje kapitolu neobyčejně poučnou pro každého, kdo se zajímá otázkami nejstarších dějin Maďarů, o původu Maďarů, o pravlasti jejich, o době stěhování ze severu na jih a dále na západ, o příčinách tohoto pohybu, o směru cesty, o různých vlivech, kterým podléhali na této dlouhé cestě atd. Tyto části přečte se zájmem každý vzdělaný čtenář ještě dnes, ačkoliv nyní by vyžadovaly některých oprav a doplňků.

Velká doktorská disertační práce z r. 1889 „Изъ исторіи Угріи и Славянства въ XII вѣкѣ.“ (1141-1173) je věnována krátkému období politického života středověkých Uher. Au-

tor měl záměr osvětliti a prozkoumati se stanoviska slovanského důležitou epochu dějin Arpádovců, nepřetržité a široce rozvětvené styky maďarského státu se slovanskými sousedy a také se vzdálenějšími Slovy. Doba, kterou ruský učenec učinil předmětem svého bádání, je stejně důležitá, jako zajímavá. Maďarští a němečtí historikové obyčejně ji nazývají epochou „byzantského vlivu“, ale toto pojmenování Grot pokládá za nesprávné a považuje ji spíše za epochu vnějších podmanivých snah a úsilí Byzance a bojů proti nim, a tyto boje tvoří podstatu uherského politického života té doby. Západní vlivy v Uhrách tehda nejenom neustoupily vlivu řeckému, politickému anebo kulturnímu, a neochabaly, naopak učinily ještě větší pokrok. Druhá polovice XII. stol. po této stránce může býti v určitém smyslu považována za periodu přechodnou, kdy se Uhry pořád více a více začaly podrobovati vlivům latinským a papežským, vůbec vlivům západní Evropy a určitěji získávaly typické známky říše latinské. Avšak hlubší poznání dějinných událostí této doby

přivedlo badatele k závěru, že se i ve XII. st. i dlouho ještě potom v lidových masách pevně udržovalo vědomí příslušnosti k starým tradicím, k staré víře, jak dokazuje Grot, t. j. k východnímu církevnímu obřadu i k národním slovanským základům života, vůbec pravoslavno-slovanské elementy byly stejně velmi pevné a projevovaly se zřejmě.

Živé a často velmi těsné svazky Uher se sousedy, západními, jižními i východními Slovy, ve všech slovanských badatelích o dějinách Uher této doby musí vzbuzovati zvláštní zájem. Grot se zabývá proto skoro výhradně politickými dějinami Uher, nedotýká se otázek vnitřního života, poměrů sociálních a církevních, státního a náboženského zřízení, kulturního života vůbec. Měl úmysl vrátit se k těmto tematům, neobyčejně důležitým pro pochopení mnoha stránek života slovanského a dosud ještě málo zpracovaným, - bohužel k uskutečnění toho plánu nedošlo. Záslužná práce Grotova vyžadovala odborného kritického studia a zkoumání o pramenech doby, hlavně by-

zantských, západoevropských a slovan-
ských, poněvadž domácí prameny uherské
až do začátku XIII. st. neobsahují dostateč-
ného materiálu. Úvodem autor nakreslil
obraz politického rozvoje Uher od doby
sv. Štěpána a vyložil poměr jejich v první
polovině XII. st. k sousedům: Německu,
Čechám, Polsku, Rusi, Byzanci a k Slova-
nům jižním - Srbům a Bulharům. Obsáhla
a velice obsažná kapitola první podává
obraz panování Gejzy II. (léta 1141-1149),
zabývá se komplikovanými politickými
osudy země; avšak hned na začátku
kapitoly autor učinil malý exkurs, týka-
jící se vnitřního života, který měl určitý
vliv na dějinný vývoj a politické události
Uher (o počátcích Němců v Transylvanii).
Takových částí nenalzáme už v dal-
ších kapitolách, zabývajících se výhrad-
ně vztahy diplomatickými a genealogi-
ckými, poměrem k spojencům a protivní-
kům, soupeřením stran, válkami a převraty,
mírovými smlouvami a jinými událostmi.
Stejně podrobně jsou vyloženy děje ná-
stupců Gejzových, doby nepokojů a roz-
brojů (1161-1164) v Uhrách a závěreč-

ná část knihy. Nelze podati podrobněji
obsah knihy Grotovy, která je v ruské
historické literatuře jediným spisem o sta-
rých dějinách Uher, podniknutým samo-
statně, hlavně na základě pramenů, s kritic-
kým oceněním příslušné literatury. Ruského
čtenáře zvláště by měly zajímati partie
o přátelském, intimním poměru Uher
k staré Rusi v době Gejzově, o účasti
uherské ve sporech ruských knížat, o úpad-
ku těchto přátelských styků vlivem latin-
ského západu a Byzance a také vlivem
nových politických přesunů, o zániku Ky-
jeva etc.

V prvních letech své vědecké činnosti
Grot v souvislosti s velkou monografií
o Maďarech a Moravě pokračuje v roz-
boru jednotlivých otázek spojených s nej-
staršími dějinami Maďarů. Spolu s N. J.
Danilevským, autorem velkého slavjano-
filského traktátu „Rusko a Evropa“ (1883),
v menším příspěvku určuje cestu, kterou
vykonali Maďaři z urálské pravlasti do
Lebedie K. Porfyrogeneta, zastávky v již-
ním Rusku před další poutí k Dunaji.
Hned potom podal rozbor nových bádání

z dějin Uherska (Новые труды по истории Венгрии) ve sborníku věnovaném V. I. Lamanskému k jeho šedesátým narozeninám r. 1883 jeho bývalými žáky. Lamanskij, jak upozorňuje Grot, i v svých spisech i v jednotlivých statích a přednáškách se velmi často dotýkal dějin Uher a tím povzbuzoval své posluchačstvo k samostatným bádáním o otázkách v ruské vědě historické málo zpracovaných.

Grot kriticky posuzuje dvě větší práce o starých dějinách Uherska: 1. J. L. Píče, *Der nationale Kampf gegen das ungarische Staatsrecht. Ein Beitrag zur Kritik der älteren ungarischen Geschichte* (1882), historickou monografii o dějinách vnitřního politického života a vnitřní organizace starého Uherska, a 2. Jindřicha Marczali, *Ungarns Geschichtsquellen im Zeitalter der Arpaden* (1882), který pro dějiny Uher doby Arpádovců pořídil systematickou sbírku a kritické zhodnocení pramenů, podobně jak to učinil Wattenbach pro dějiny Německa. Grot v obsírném rozboru rozpravy Píčovy upozorňuje na všechny její zajímavé a cenné kapitoly

a vyjadřuje se o celku velmi lichotivě, zároveň však energicky vytýká mu slabé stránky některých výkladů (na př. obhajování kroniky Anonymovy jako hodnověrného pramene o původu Maďarů a jejich pravlasti), které přímo odporují novějším kritickým rozborům tohoto pramene. Kritické poznámky Grotovy svědčí o samostatném studiu jeho v odborné literatuře odějinách uherských a souvisejících s nimi dějinách Slovanů jižních a Byzance. K otázce o Anonymovi se Grot vrací ještě jednou v obsáhlém rozboru pozdější práce Píčovy: *Zur rumänisch - ungarischen Streitfrage*, (1886). Zvláštní zaujatost prof. Píče pro Anonyma v této rozpravě není už tak silná jako v předešlé práci, - Grot s jakkousi satisfakcí konstatuje tento obrat i obšírně polemizuje s českým učencem, který uznává nyní častá zkomolení historické pravdy a tendenční výmysly Anonymovy.

Dějínám starých slovansko-uherských styků věnuje Grot stálou pozornost i po vydání velké monografie o dějinách Uherských XII. stol. r. 1889. Pojednání

Mořice Wertnera *Glossen zur bulgarischen Zaren - Genealogie*, v *Ungarische Revue* (původně maďarsky 18 1, *Temesvár*) podrobil Grot důkladnému rozboru, v němž konstatoval nesamostatnost, kompilativní a tendenční ráz této práce, ačkoliv ji uznával v některých částech, zvláště v těch, kde autor čerpá bohatý materiál z přístupných mu pramenů uherských, za užitečnou pomůcku k řešení otázek starých dějin vzájemných vztahů slovansko-uherských. Základní chybou tohoto německého příspěvku (výťahu z větší maďarské rozpravy) k otázce genealogie starých jihoslovanských (speciálně bulharských) dynastií jest Wertnerova neznalost příslušné slovanské literatury k dějinám bulharským. Ruští slavisté a byzantologové, dokonce i orientalisté vykonali v této oblasti mnoho záslužné práce. Bez výsledků bádání M. I. Sokolova, V. V. Makuševa, M. S. Drinova, bar. Rosena, F. I. Uspenského, V. V. Vasiljevského. P. A. Syrku a m. j. nemůže se obejít žádný badatel o nových dějinách Bulharů, i když se přímo netýkají genealogie bulharských carů. Zů-

staly neznámy Wertnerovi i ostatní slovanské spisy; hlavně se opírá o K. Jirečka, jehož se přidržuje v kapitole o nejstarších dynastiích prvního bulharského carství, také o Ljubiće a o starší německou práci (Engel). Stejně odsoudil Grot i druhou část rozpravy Wertnerovy, věnovanou genealogií srbských dynastií, ačkoliv se omezil jenom na kratičku poznámku, nepouští se do podrobnější kritiky této ještě méně podařené práce, zastaralé už tehdy, když byla uveřejněna.

Lamanskij v celé řadě svých větších prací a drobných článků upozorňoval na důležitost poznání dějin uherských v celku i v jednotlivých momentech jejich, poukazoval na zajímavé a pro historika slovanského a ruského poučné paralely a analogie dějin uherských s vnějšími a vnitřními dějinami slovanských národů, nejen nejbližších sousedů, Čech, Polska, nýbrž také staré Rusi, a nabádal ke studiu.

Někteří ruští badatelé, poněvčí slavisté, dotýkali se těchto otázek, bohužel jen letmo, příležitostně a výsledky ruských učenců v těchto pracích dosažené byly celkem

nepatrné, stejně v oboru slavistiky, jako i u historiků - odborníků ve všeobecných dějinách. Z ruských historiků v první polovině minulého století správně vystihl první Nadeždin, zakladatel ruského historického zeměpisu a národopisu, význam vědeckého zkoumání velkého karpatsko-dunajského území pro vysvětlení důležitých otázek nejstarších dějin ruských. Grot ve větší rozpravě o úloze karpatsko-dunajských zemí v osudech Slovanstva i v ruských historických bádáních o tomto teritoriu (1905) velmi přesvědčivě objasnil význam historických událostí, které se zde sběhly od konce IX. až do konce XIII. stol., v době utvoření a svérázného vývoje Uher, slovansko-maďarského státu pod národní dynastií, dotkl se i pozdějších událostí historického života až do pádu samostatné říše Uherské (1526) a zmínil se o poměru jejím k Slovanům sousedním i vzdálenějším.

K Maďarům vůbec, t. j. nejen k jejich stykům historickým, k jejich dějinám politickým, svazkům příbuzenským a dynastickým, nýbrž obzvláště k jejich kultur-

nímu rozvoji, k zřízení maďarského státu se vrací Grot několikrát v různých článcích a veřejných projevech. Větší stat o dějinách uherských v ruském encyklop. slovníku (1892), kritický rozbor rozpravy Wertnerovy (Glossen zur bulgarischen Zaren-Genealogie) o uhersko-bulharských vzájemných stycích v minulosti, slavnostní přednáška „Maďaři a Slované v minulosti“ (1893) vždy upozorňují na společné body maďarsko-slovanských politických a kulturních dějin. Pro široké kruhy byl psán velký novinářský článek o Maďarech (1903), o jejich původu, pravlasti, stěhování do dunajské nížiny a jejich nejstarších dějinách v Evropě, při čemž autor věnuje zvláštní zřetel vlivům a poměrům kulturním. Můžeme litovati, že z těchto jednotlivých a dnes už málo známých statí nevznikla kniha, která by byla mohla v souboru obsahovati nejdůležitější poučné a spolehlivé vědomosti o Maďarech pro ruské obecnstvo, zvláště po stránce historické. Grot byl k tomuto úkolu připraven nejlépe.

Často se vytýkalo ruské slavistické vědě, že je přespříliš vzdálena důležitých otázek

současného kulturního života Slovanstva, že se zabývá hlavně archeologií a málo si všímá dějin politických a literárních doby nové a novější. Tato výtka byla do jisté míry oprávněna: ruskému obecenstvu se skutečně nedostávalo nejnütnějších prostředků k poznání slovanského světa, ačkoliv zájem o něj se jevil vždy, stále vzrůstal a projevoval se zvláště čile v dobách novějších vlivem politických událostí, jako byla osvobozen-ská válka r. 1877-78. Universitní stolice by byly mohly mít větší vliv na rozšíření vědomostí o Slovanech v ruské inteligenci, avšak popularisace těchto poznatků nebyla přímým úkolem vysokých škol. Grot jim věnoval v různých dobách několik článků, stručně a populárně psaných, které shrnul v samostatně vydaném sborníku „Объ изученіи Славянства“ (1901). Autor upřímně horuje pro rozšíření vědomostí o Slovanstvu v ruské vzdělané společnosti, uznává jejich význam pro kulturní a národní rozvoj Ruska, výtýká základní chyby dosavadnímu postavení slavistiky na universitách ruských a pevně je přesvědčen, že pro ni přijdou lepší časy nejenom velkou reformou na vysoké škole,

nýbrž také uvedením začátků vědy o Slovanstvu do programu středních škol. Sborník ten obsahuje na prvním místě obsáhlý historický přehled vývoje slavistiky od nejstarších dob až do začátku XX. stol. u všech národů Evropy. Článek, původně psaný pro ruskou encyklopedii, byl někde až příliš stručný; podával sice množství jmen představitelů slavistické vědy a uváděl jejich důležitější spisy, ale jeho informativní ráz nemohl mít širšího vlivu: čtenář s těžkostí se probíral těmi podrobnostmi.

V druhé kratší stati „Ruská společnost a Slovanstvo“, která byla psána vlastně úvodem ke kritickým poznámkám o některých novinkách ruské slavistické literatury z r. 1886 (o spisech A. S. Budiloviče, A. Stepoviče, E. de Vitte), propaguje myšlenku o nutnosti popularisace vědomostí o Slovanstvu v ruské inteligenci, vysvětluje příčinu dosavadního neúspěchu této práce u představitelů přísné vědy universitní a doufá, že ji budou příště vykonávati síly zvláště k takové popularisační práci připravené. V době, kdy se očekávala velká reforma ruského středního školství, kdy

obecenstvo žádalo změnu krutého klasického systému zavedeného hr. D. A. Tolstým v letech sedmdesátých XIX. stol., prof. Grot vyslovil skutečně přání určité části inteligentních kruhů, aby nutná reforma byla provedena na základech přírodních, národních, aby škola vyvíjela v mládeži cit ruského národního vědomí, avšak neopomíjela ani širokého vědomí slovan-ského.

V posledním článku svých zajímavých a nabádajících rozprav se Grot ještě jednou vrací k otázce neodkladně nutné reorganisa- ce stolic slovanské filologie na ruských universitách, poukazuje na to, že není možno, aby, jak to bylo dosud, jeden profesor konal přednášky ze všech oborů slavistiky, z dějin slovanských jazyků a literatur všech období, aby byl odborníkem i v dějinách slovanských národů, v otázkách starožitností, archeologie, v národopise atd. Zvláště zhoubně na rozvoj slovanských studií v Rusku působil nový universitní řád z r. 1884, kterým byla ustanovena jen jediná stolice „slovanské filologie“, při čemž při takové koncentraci

dějiny Slovanstva ztratily význam samostatného předmětu a byly přiřčeny jen jako pomocný oddíl, doplněk k dějinám všeobecným. Reforma studia slovanské filologie vyžadovala, jak si přáli všichni ruští odborníci a přátelé Slovanstva, aby příště nejméně tři profesoři přednášeli slovanskou jazykovědu, dějiny slovanských literatur a dějiny Slovanů. Některé speciální přednášky mohli konati soukromí docenti. Teprve před světovou válkou boj za rozšíření stolice slovanské byl šťastně dobojován, ale bohužel reforma nemohla už býti provedena. Prof. Grot byl zajisté jedním z nejenergičtějších obhájců nápravy a svými články budil zájem o ni a o Slovanstvo v širokých kruzích. Za jeden z prostředků k povzbuzení tohoto zájmu Grot považoval rozšíření a upevnění vydavatelské činnosti slovanských společností v Rusku (v Petrohradě, Moskvě, Kyjevě), založení ruského časopisu pro poznání slovanského světa, a to předně vědeckého, jakým byl Archiv Jagičův, a na druhém místě - popularisačního, literárně-publici-

stického, a konečně - organizaci mezoslovanských knižních styků.

Staré slovanské písemnictví a jeho památky, ačkoliv v přednáškách universitních stále se jich dotýkal a vykládal je v semináři, nebyly předmětem jeho samostatného bádání, - věnoval jim jen dvě nevelké, nahodilé poznámky, spíše popisného rázu než pojednání, o podstatě staroslověnských památek pozdějšího původu, s kterými se obeznámil v Národní knihovně bělehradské (r. 1883), a později (r. 1887) o některých slovanských rukopisech Britského Musea. Jeho „Londýnské poznámky“ byly jen nepatrným doplňkem k přehlednému rozboru některých rukopisů důležitých pro starší dějiny bulharské.

V jubilejním roce 1885, kdy slovanský svět vzpomínal tisíciletí úmrtí sv. Metoděje, Grot vsouborném vydání (Методіевскій юбилейный Сборникъ) profesorů-slavistů varšavské university (Budilovič, Perwolf, Zigel, Kulakovskij) uveřejnil pojednání: „Názor na dílo slovanských apoštolů s hlediska jejich řeckého původu“. Základní jeho these: Ky-

rill a Method byli Řekové, nebyla nikterak nová v ruské cyrilo-metodějské literatuře; Grot pokládal ji jen za nedostatečně odůvodněnou v pracích starších badatelů (Pogodina, Gilferdinga, P. Lavrovského) a obšírně ji rozvíjel proti názoru západních slovanských katolických spisovatelů. V tomto významném faktu řeckého původu slovanských apoštolů shledával Grot celou podstatu jejich velikého díla pro Slovanstvo a chtěl tímto původem objasniti závažné výsledky práce a všeslovanský význam činnosti sv. bratří. Této stati scházela hlubší historický podklad a proto byla spíše rozjímáním na thema o významu řeckého původu Kyrilla a Metoděje, než skutečnou rozpravou, postavenou na pevném, přesvědčujícím materiálu.

V jubilejním roce Komenského (1892) Grot v populárním článku v časopise „Славянское Обозрѣніе“ upozornil na slovanské základy ideí a činnosti velikého učitele, českého filosofa a reformátora školství, pokusil se dokázati, že všechny jeho snahy vyrůstaly z národní půdy, že Komenský byl nejlepším synem svého ná-

roda a tím také typickým Slovanem, že uskutečnil nejvyšší morální hodnoty a ideály národa ve své činnosti a že po této stránce byl pravým Českým bratrem, výrazem a organickým plodem rodné země. V nazírání svém na osobnost Komenského Grot vystoupil zde proti názorům německých badatelů, kteří tendenčně považují velikého Slovana za německého genia, za odchovance německé vědy. Paterovo vydání Korespondence Komenského (1892) bylo podnětem k ocenění důležitosti této sbírky pro pochopení významné doby evropských dějin, života náboženského, kulturního a politického od let dvacátých až do let sedmdesátých XVII. stol.

K českým dějinám se Grot obrátil ještě jednou ve velkém rozboru práce prof. A. N. Jasinského „Паденіе земскаго строя въ Чешскомъ государствѣ X—XIII в.“ (1895), který předložil na žádost Ruské akademie; byla to vlastně celá rozprava (na 95 stránkách) o velmi těžké otázce úpadku zřízení zemského v Čechách, kterou se zabýval Jasinskij v své monografii. Recensent vykonal ohromnou práci, probral

samostatně obšírnou literaturu, hlavně prostudoval prameny k českým dějinám agrárním a hospodářským vůbec a projevil mnoho kritického ducha, ačkoliv jeho přísné výtky, které činí Jasinskému, nebyly vždy správné a v tom se leckdes rozcházel s kritiky českými. Ve vědecké činnosti Grotově tento rozbor byl jediným momentem, kdy se historik Slovanstva západního dotkl dějin speciálně českých.

Prof. Grot patří k těm ruským slavistům, kteří znali důkladně české dějiny a literaturu, procestovali v mladých letech českou zemi, poznali mnoho vynikajících vědeckých pracovníků, udržovali s nimi styky; a i v pozdějších letech Grot dojížděl do Čech na delší pobyt i s rodinou.

Tak v r. 1890 ztrávil Grot léto v Potštejně a o svém pobytu napsal pěkné vzpomínky „Na březích Divoké Orlice“, v nichž seznámil ruského čtenáře s krásou orlického kraje, zeměpisnou polohou, nynějším životem a podrobně vylíčil historické osudy tohoto zajímavého koutku Čech, hlavně v době husitské a pohnuté časy Jednoty bratrské, vysvětlil čtenáři podstatu učení Českých

bratří, vzpomněl Komenského a Žerotínů, zajel si do Brandejsa, Vamberka a do Rychnova a j. Ruský cestovatel je zde upřímným a nadšeným propagátorem praktické slovanské vzájemnosti, vřele doporučuje svým krajanům cesty do slovanských zemí, zájezdy do Krkonoš, na Šumavu, na východ do hor slovenských a karpatoruských. Je přesvědčen, že tím se znamenitě poslouží vzájemnému sblížení a poznání a dosáhne nejlepších úspěchů na rodné půdě Slovanů. Méně poznal z autopsie ostatní slovanské země.

Po prvé byl v Čechách již jako osmiletý hoch v r. 1861, kdy jeho rodiče přijeli na léčení do Teplic. Tehdy se rodina seznámila s Ign. Maškem, který se potom stal dobrým přítelem a rádcem mladého Konstantina Grota v době jeho pozdějšího zájezdu do Čech r. 1882. V roce 1867 celá rodina Grotů byla znovu v Čechách - ve Františkových a Mariánských Lázních. Patnáctiletý jinoch si odnesl z této cesty už bohatší dojmy, ačkoliv i teď mezinárodní lázeňská města ještě neprobudila v něm slovanských zájmů a citů. Teprve

po krátkém pobytu v Praze na zpáteční cestě do Ruska si vnímavý student odvezl více dojmů, slovanská Praha, mnoho nových známostí otcových (Vrátko, Patera, Fr. Brauner) a hlavně rozhodnutí jeho pozvat za domácího učitele pro dva syny mladého Čecha-studenta probudily větší zájem k Čechám i Čechům. Mladý pedagog Jos. Kolář doporučil Grotům svého nadaného žáka abiturienta Jos. Šebora, výborného klasického filologa, který na podzim roku 1867 přijel do Petrohradu a stal se učitelem obou mladíků, Konstantina a Nikolaje Grotů. Od té doby Šebor zůstal v Rusku, stal se potom universitním profesorem a do konce svého života (zemřel v Praze r. 1929) byl věrným a oddaným přítelem rodiny Grotů a svého žáka zvláště. Od svého učitele a druha mladý Grot zajisté mnoho slyšel poučného a zajímavého o jeho vlasti, o Čechách a o osudech české země a národa. Na universitě (od r. 1872) se stal posluchačem obou znamenitých ruských slavistů - I. I. Sreznevského a jeho nástupce V. I. Lamanského, kteří svými přednáškami budili nový zájem o práci

velikých českých mužů, Dobrovského, Šafaříka, Palackého, jejichž jména už byla mu známa. Grot se věnoval vlivem Lamašského hlavně studiím historickým, slovanským dějinám nejenom staré doby, nýbrž také Slovanstvu současnému. V roce 1876 podniká za tím účelem samostatnou, jakousi, jak sám říká, „výzvědnou“ cestu do Čech a na Moravu; vykonal ji s kolegou z university, později známým ruským slavistou Romanem F. Brandtem. Tento pobyt v Čechách měl velký vliv na prohloubení jeho sympatií k českým věcem a lidem a na upevnění styků, na směr jeho dalších studií slavistických. Zajímavé jsou jeho vzpomínky na tuto návštěvu Prahy, která ho tehda překvapila ještě svým německým nátěrem, ale zároveň zřejmě probouzejícím se slovanským duchem. Nejdříve se dostal do kruhu „Musejních“ pracovníků, starých otcových známých, a v této společnosti se setkal s takovou přichylností, že se cítil, jak srdečně vzpomíná, volně a nenuceně jako doma; teď také neobyčejně rychle a nepozorovaně pronikl do nového ovzduší

odlišného od života ruského. Z Prahy Grot podnikl kratší cestu do Jindřichova Hradce, aby navštívil otcova přítele z r. 1861 prof. I. Maška, účastníka Slovanského sjezdu v Moskvě r. 1867 J. Houru, bohatý archiv a jiné památnosti.

Podrobně popisuje Grot v svých pamětech velkou cestu po Moravě, vykonanou s kolegou Brandtem. Mladí ruští cestovatelé jeli z Prahy do Boskovic s doporučením k dr. Absolonovi, zeti znamenitého archeologa Wankla, poznali zde také jeho druhého zetě, pedagoga a redaktora „Komenského“ a „Koledy“ Jana Havelku, měli poučnou příležitost poznat kraj, pozorovati místní život, sympatie vzdělané české společnosti k válčícím Slovanům na Balkáně, německý tlak a probouzející se slovanské vědomí v národě. V Brně se hlásili k V. Brandlovi; byli v Rajhradě; v Syrovicích s doporučením z Brna navštívili „hrozného rusofila“ M. Halabalu. Dále je cesta vedla do Olomouce, kde jejich informátorem byl Jos. Černoch, red. „Našince“, o jehož vlastenecké práci si oba Rusové odnesli správný názor;

idealista-páter Wurm vodil je na Hradisko, zde se sešli s advokátem Jos. Fanderlichem, prof. hudebníkem Lošťákem a skladatelem Křížkovským. Následovaly Přerov, Hranice, zájezd na Valašsko, do Rožnova, na Radhošť, do Uherského Hradiště, na Velehrad. Grot se vrátil zpět do Prahy koncem srpna; tentokrát mohl s novým ruským hostem slavistou P. A. Kulakovským znova navštívit dr. Fr. Braunera v Roztokách, stále býval ve společnosti Ad. Patery, zajisté dobrého informátora o českých věcech, kterého upřímně těšila přichylnost mladého slavisty ku Praze a k Čechám. Od té doby se datuje korespondence Grotova s Maškem a Paterou.

Teprve po šesti letech (v r. 1882) Grot znova zavítal do Prahy, už jako graduovaný (r. 1881) slovanský historik, autor velké monografie o Moravě a Maďarech. O tomto pobytu v Čechách vypravuje v druhé části svých vzpomínek z mládí, bohužel dnes nám nepřístupných.

V roce 1900 šel Grot do pense, přestěhoval se z Varšavy do rodného Petrohra-

du a od té doby se věnoval skoro výhradně práci na jiném poli, - zdědil po otci ohromný literární archiv, zvláště důležitý pro dobu Puškinovu, a začal uveřejňovati po částech materiály z této sbírky, různé příspěvky k životopisům některých spisovatelů, někdy se vracel k oblíbeným tematům slovanským. Z velkých vydání, která uskutečnil Grot ještě koncem let devadesátých, na prvním místě musíme vzpomenouti tři díly korespondence jeho otce s P. A. Pletnevem (Переписка Я. К. Грота съ П. А. Плетневымъ, 1896), profesorem a rektorem petrohradské university, vynikající osobností v dějinách ruské literatury. Vydával také filologické a literární práce svého otce (pět svazků), připravil spolu s prof. T. D. Florinským nové vydání ruského překladu traktátu L'. Štúra „Славянство и мiръ будущаго“ (1909) a mnoho jiných menších prací.

V dějinách ruské slavistiky má jméno prof. Grotova navždy zajištěno čestné místo, a Slovanstvo, hlavně západní, bude mu povždy vděčno za všechno, co vykonal v ruské vědě pro poznání slovanského

světa, jeho velkorysých historických problémů, některých menších otázek a různých momentů jeho kulturního života.

SOUPIS PRACÍ PROF. DR. KONSTANTINA J. GROTA.*)

I.

Исслѣдованія, разборы, очерки и статьи.

1876.

1. Извѣстія Константина Багрянороднаго о Сербяхъ и Хорватахъ (соч., написанное на факультетскую тему и удостоенное золотой медали въ 1876 г.), стран. 1 + 4 + 232 (СПБ. 1880. IX томъ Записокъ Имп. Русск. Геогр. Общества и отдѣльно). Отзывъ В. И. Ламанскаго см. Протоколы засѣданій Совѣта Имп. С. Петерб. унив. за первую полов. 1875—76 г., Но 13, СПБ. 1876, стр. 104—105. Отзывъ Т. Д. Флоринскаго въ Ж. М. Н. Пр., ч. 214, 1881.

1879.

2. О книгѣ М. И. Соколова: „Изъ древней исторіи Болгарь“. Ж. М. Н. П., сентябрь.

1880.

3. О книгѣ Кеммеля: „Die Anfänge deutschen Lebens in Österreich“. Ж. М. Н. П., апрѣль.

*) Soupis svých vědeckých prací a článků a statí prof. Grot vydal tiskem pro přátele a bibliografy slavistiky. V exempláři, který jsem od něho dostal v srpnu r. 1924, k původnímu tištěnému seznamu jsou doplňky, jež zde uvádím.

1881.

4. Моравія и Мадьяры съ половины IX до начала X в. Спб. 1881, I + XXIV + 436 (магистер. диссертация). Записки Имп. Спб. Университета и отдѣльно. Отзывъ В. В. Макушева въ Русск. Фил. Вѣстн., 1882, т. VII., стр. 149.

1882.

5. Zur Kritik einer Stelle bei Konstantin Porphyrogenet. Arch. f. slav. Philol., Bd. V.

1883.

6. О пути Мадьяръ съ Урала въ Лебедю. За-мѣтки Н. Я. Данилевскаго и К. Я. Грота. Извѣстія Имп. Русск. Геогр. Общ., т. XIX.
7. Вступительная лекція, читанная въ Имп. Варш. университетѣ 16 сентября 1883 (Нѣсколько мыслей объ изученіи литературы южныхъ Славянь). Варш. Универс. Извѣстія, Но 4.
8. Новые труды по исторіи Венгрии. Сборникъ статей по славяновѣдѣнію учениковъ В. И. Ламанскаго. Спб. 1883.
9. Историческій Институтъ при Вѣнскомъ Университетѣ. Ж. М. Н. П., ч. 232.
10. Нѣсколько вновь приобрѣтенныхъ рукописей Народной библіотеки въ Бѣлградѣ. Русск. Филол. Вѣстникъ, Но. 4.

1885.

11. Взглядъ на подвигъ Славянскихъ первоучителей съ точки зрѣнія ихъ греческаго происхожденія. Мефодіевскій юбилейный сборникъ. Варшава.

1886.

12. Новый нѣмецкій трудъ чешскаго слависта (проф. Пича). Ж. М. Н. П., июль.

1887.

13. Лондонскія замѣтки (Славянскія рукописи Британскаго музея. Славистика въ Англии). Русск. Филолог. Вѣстникъ, кн. I.

1889.

14. Изъ исторіи Угрии и Славянства въ XII в. (1141—1173), стран. I + XII + 424; I + LXXVIII (Докторская диссертация). Варшава, 1889. Отзывъ: Истор. Вѣстн., 1890, т. 39, стр. 200—202; Wl. Milkovich въ Mittheil. des Instituts f. österr. Geschichtsforsch., XIV, 1893, 359—364.

1891.

15. На берегахъ Дикой Орлицы (Изъ поѣздки въ Чехію). Русск. Вѣстникъ, апрѣль и май. Извлечение, по-чешски въ сборникѣ „Potštýn“, 1897, стр. 66—75.
16. Изъ исторіи давнихъ угро-славянскихъ отношеній. Варш. Универс. Изв., Но 8.

1892.

17. I. I. Первольфъ. Некрологъ. Ж. М. Н. П., Февр.
18. Исторія Венгрии. Энциклопед. Словарь Брокгауза и Ефрона, I-е изданіе, т. X.
19. Поминки по Іос. Іос. Первольфѣ (съ его портретомъ). Варш. универс. извѣстія, 1893, кн. III. Отд. изданіе: Варшава, 1892.
20. Славянскія основы идей и дѣятельности Яна А. Коменскаго. Славянск. Обзор., май—іюнь; чешск. перев.: Slavn. Almanach morav. učitelstva (K jubil. J. A. Komenského. Kroměříž, 1892).

1893.

21. Мадьяры и Славяне въ прошломъ. Историческія справки о славизмѣ въ государственной жизни

Угрии. Рѣчь на университет. актѣ. Варш. Универс. Изв., Но. 6. Словацкій перев.: Slovenské Pohľady, 1894, Но 3 и 4.

1894.

22. Михаилъ Горникъ. Сборн. „Слав. Обзорѣніе“, подъ ред. И. С. Пальмова. СПб.

1897.

23. Нѣсколько писемъ кн. П. А. Вяземскаго къ П. А. Плетневу. Извѣстія Отд. русск. яз. и слов. И. А. Н., т. II, кн. I.

1899.

24. Критическій отзывъ о книгѣ г. Ясинскаго: Паденіе земскаго строя въ чешскомъ государствѣ. Спб. 1899. Акад. изд.: Присужденіе премій имени А. А. Котляревскаго.

1900.

25. Н. А. Лавровскій (некрологъ). Ж. М. Н. П., 1900, янв.
26. Къ перепискѣ Н. В. Гоголя съ П. А. Плетневымъ. Извѣстія Отд. русск. яз. и слов. И. А. Н., т. V, кн. I.
27. Славяновѣдѣніе — въ Словарѣ Брокгауза и Ефрона, I-ое изд., 59-й полутомъ.

1901.

28. Русская красавица минувшаго вѣка (Памяти М. А. Паткуль). Историч. Вѣстникъ, май.
29. Нѣсколько дополненій къ рукописямъ Жуковскаго. Извѣстія Отд. русск. яз. и слов. И. А. Н. т. VI., кн. 2.
30. Объ изученіи Славянства. Судьба славяновѣдѣнія и желательная постановка его преподаванія въ университетѣ и средней школѣ. Спб. 1901.

31. Подвижникъ идеи всеславянскаго братства (Памяти Ф. И. Езберы). Нов. Время, 10 ноября, Приложение Но 9227.

32. Къ біографіи И. И. Димитріева. Извѣстія Отд. русск. яз. и слов. И. А. Н., т. VI, кн. 4.

1902.

33. Къ матеріаламъ о В. А. Жуковскомъ. Историч. Вѣстникъ, апрѣль.
34. В. А. Жуковскій въ Москвѣ въ 1837 г. Отд. отт. изъ Акад. Сборника въ память Н. В. Гоголя и В. А. Жуковскаго.

35. Петръ Александровичъ Плетневъ. Біограф. очеркъ. Русск. Біограф. Словарь Имп. Р. Ист. Общ.; отд. оттиски.

36. Памяти Адольфа Ивановича Добрянскаго. Изв. СПб. Слав. Благотв. Общ., декабрь.

1903.

37. Къ исторіи журналистики въ сороковыя годы прошлаго вѣка. „Современникъ“ Плетнева и сатира Я. К. Грота. Литературн. Вѣстникъ, т. IV, кн. 8, стр. 362.

38. Н. М. Карамзинъ и Ф. М. Глинка (Матеріалы къ біографіямъ русскихъ писателей). Изв. Отд. русск. яз. и слов. И. А. Н., т. VIII, кн. 2.

39. К. К. Гротъ въ юности и въ первую эпоху службы. Спб. 1904. Изъ Сборника въ память К. К. Грота.

1904.

40. В. А. Жуковскій и А. П. Зонтагъ (По поводу 40-лѣтія смерти Зонтагъ, 1864, 19 марта). Правит. Вѣстникъ, Но. 96, 100, 105, 119, 133, 134, и оттиски.

41. Е. А. Баратынский и П. А. Плетневъ. Русск. Старина, июль.

42. Матеріалы къ біографіямъ русскихъ писателей. Къ біографіи, твореніямъ и перепискѣ И. И. Козлова. Изв. Отд. русск. яз. и слов. И. А. Н., т. IX, кн. 2.

43. Изъ исторіи славянскаго самосознанія и славянскихъ сочувствій въ русскомъ обществѣ (Изъ 40-ыхъ годовъ XIX в.). Правит. Вѣстникъ, авг. 26, 27, 28, и 29 и оттиски.

44. Карпато-дунайскія земли въ судьбахъ славянства и русскихъ историческихъ изученіяхъ. Новый Сборникъ статей по славяновѣдѣнію учениковъ В. И. Ламанскаго. Спб., 1905.

45. В. И. Ламанскій (Къ юбилею). Нов. Время, 8 декабря 1904, Но 10346.

1905.

46. Изъ Лицейской Старины. Е. А. Энгельгардтъ и И. И. Пущинъ. Истор. Вѣстн., 1905, июль и августъ.

47. Къ лицейскимъ стихотвореніямъ Пушкина (поправки и варианты). Ж. М. Н. П., 1905, октябрь.

1906.

48. Изъ писемъ Я. К. Гроту (С. П. Шевырева, И. С. Аксакова, С. М. Барановскаго). Русск. Арх., 1906, июнь.

49. Дневникъ И. И. Козлова. Старина и Новизна, кн. XI, 1906.

50. Императоръ Александръ III въ отношеніяхъ своихъ къ наставнику своей юности. Тамъ же.

1907.

51. Изъ писемъ Ю. Ф. Самарина и кн. В. А. Черкаскаго къ К. К. Гроту (Къ исторіи податныхъ сборовъ). Русск. Арх., 1907, кн. I.

52. К. Смитъ, датскій славистъ (1811—1881). Матеріалы для исторіи славистики. Русск. Филол. Вѣстн., 1907, Но I.

1908.

53. Письма Анны Петровны Буниной. Русск. Арх., кн. 4.

1909.

54. Памяти А. С. Будиловича (Очеркъ и воспоминанія). Истор. Вѣстн., мартъ.

55. Къ автобіографіи кн. П. А. Вяземскаго. Старина и Новизна, кн. 13, 1909.

56. Къ біографіи бар. Г. М. Спренгтпортена (Нѣсколько писемъ 1790 г.). Труды Московск. Археол. Инст.

57. Изъ переписки А. П. Зонтагъ съ В. А. Жуковскимъ. Русск. Старина, октябрь.

1910.

58. Дни Карамзинскаго юбилея 1866 г. (Отрывокъ изъ дневника Я. К. Грота). Историч. Вѣстн., мартъ 1910.

59. Загробный поэтический голосъ за невинно-осужденнаго отца, съ предисловіемъ К. Я. Грота. Русск. Арх., янв. 1910.

60. Празднованіе Лицейскихъ годовщинъ при Пушкинѣ и послѣ него (и дополнительная замѣтка). Пушкинъ и его современники, Вып. XIII.

61. В. В. Морфиль, проф. Оксфордскаго университета (Очеркъ). Ж. М. Н. П., май 1910.

1911.

62. Изъ бумагъ А. В. Храповицкаго. Старина и Новизна, кн. XV, 1911.
63. Изъ записокъ Я. К. Грота (Празднованіе полторастолѣтняго юбилея Имп. Акад. Наукъ). Русск. Арх., Но 6, 1911.
64. Пушкинскій Лицей (1811—1817). Бумаги I-го курса, собранныя академикомъ Я. К. Гротомъ. Спб. 1911, стр. XXIV + 461.

1912.

65. А. М. Тургеневъ и его автобіографическія замѣтки „Судьба“. Русск. Арх., 1912, Но 11.
66. Матеріалы для жизнеописанія акад. Я. К. Грота. Вступительный очеркъ: Предки, семья и дѣтство. Спб. 1912. Сборн. Отд. русск. яз. и сл., т. XC, Но 1.
67. Матеріалы и т. д. Хронологическій обзоръ жизни и дѣятельности Я. К. Грота. Спб., 1912.

1913.

68. И. П. Филевичъ, очеркъ. Ж. М. Н. П., май.

1914.

69. П. А. Кулаковскій, очеркъ. Ж. М. Н. П., мартъ.
70. Я. К. Гротъ. Біограф. очеркъ въ 3-хтомномъ акад. изданіи: „Имп. Акад. Наукъ“ (1889—1914), III. Матеріалы для Біограф. Слов. (Спб. 1915), стр. 226—263.

1915.

71. Влад. Ив. Ламанскій, очеркъ. Истор. Вѣстн., янв.
72. Изъ переписки Я. К. Грота съ кн. П. А. Вяземскимъ. Старина и Новизна, кн. 19.

73. Біограф. статья о К. К. Гротѣ: Самарское губернаторство, въ Сборникѣ, ему посвященномъ (К. К. Гротъ, какъ госуд. и обществ. дѣятель, 3 т.), т. I, Пгд. 1915.

74. Біограф. очеркъ: Я. К. Гротъ (для Русск. Истор. Словаря).

75. Изъ переписки Аксаковыхъ (съ Плетневымъ и Я. К. и К. К. Гротами).

1916.

76. Памяти Ю. Ф. Самарина (Изъ стар. семейн. бумагъ). Истор. Вѣстн. Но 11.

1917.

77. Два очерка для Истор. Словаря: 1. Іоакимъ Христіанъ Гротъ, 2. Роза Карловна Гротъ.

1924.

78. Литературный очеркъ (переработанный въ 1924 г.) для изд. „Пушкинъ и его современники“ о П. Н. Семеновѣ.

Přípisek vlastní rukou prof. K. J. Grot a v srpnu r. 1924.

Въ рукописи:

Изъ дальнихъ лѣтъ. Мои воспоминанія о пережитомъ (Семейная хроника. Доведена до конца 1860-ыхъ гг.).

Переписка Я. К. Грота съ В. И. Далемъ.

Кромѣ вышеназванной статьи—біограф. этюда о писат. Петрѣ Никол. Семеновѣ (1791—1832), приготовлены для будущаго изданія „Пушк. Дома“ слѣдующія статьи:

1. Изъ переписки старыхъ питомцевъ Царско-Сельскаго лицея. Письмо Деларю и о стихотвореніи „Дань Пушкину“ (1837) Я. К. Грота.
2. Письмо Г. К. Геннади къ редактору газ. „Вѣкъ“.

3. Письмо гр. В. В. Мусина-Пушкина къ М. Е. Лобанову.

4. Къ вопросу объ „Исторіи села Горюхина.“

II.

Критическіе отзывы, библиографическія, некрологическія и другія болѣе мелкія статьи и замѣтки.

1876.

79. Нѣсколько словъ за Чеховъ. Новое Время, 4 ноября.

1878.

80. О „Славянскомъ Ежегодникѣ“ Н. П. Задерацкаго. Нов. Время, Но 972.

1879.

81. Кафедры славянскихъ нарѣчій въ нашихъ университетахъ. Нов. Время, Но 1015.

82. „Гимназія Высшихъ Наукъ кн. Безбородко“ Н. А. Лавровскаго. Нов. Время, Но 1264.

83. О книгѣ Ф. И. Успенскаго: „Образованіе второго Болгарскаго царства“. Критич. Обзорѣніе, Но 10.

84. О книгѣ Р. Ф. Брандта: „Поэма Гундулича Османъ“. Критич. Обзорѣніе, Но 17.

1883.

85. Изъ поѣздки по Моравіи. Чтеніе въ Славянск. Благотв. Общ. въ 1875 г. Сборникъ 15-лѣтія Слав. Благотв. Общ.

86. Изъ поѣздки къ Сербо-Лужичанамъ. Извѣстія Слав. Благотв. Общ., октябрь.

87. Два славянскія торжества. Варш. Дневн., Но 228.

1884.

88. Слово при открытіи памятника В. В. Макушеву. Варш. Дневн., Но 52.

89. Изъ воспоминаній о Люблинѣ. Извѣстія Слав. Благотв. Общ., апрѣль.

1885.

90. Польская хрестоматія проф. Вержбовскаго. Извѣстія Слав. Благотв. Общ., май-іюнь.

1886.

91. Библиографическія замѣтки. Известія Слав. Благотв. Общ., январь.

92. Новыя русскія пособія по славяновѣдѣнію. Варш. Дневн., дек. 27—29.

1887.

93. Р. І. Бошковичъ. Варш. Дневн., Но 26.

94. Библиографическая замѣтка о книгѣ П. А. Лаврова: „П. П. Нѣгошъ“. Варш. Дневн., Но 77.

95. О книгѣ Г. Пича: Les lois romaines,“ etc. Ж. М. Н. П., ноябрь.

1888.

96. Библиографическія замѣтки о книгахъ Кочубинскаго, Первольфа, Флоринскаго и Соколова. Варш. Дневн., Но 26.

1890.

97. Русско-славянскій календарь. Библиографическая замѣтка. Варш. Дневн., 6 апрѣля, Но 75.

1891.

98. Объ изданіи „Живая Старина“ I, II, 1890. Варш. Дневн. Но 32, 7 февраля.

99. О Славянскомъ календарѣ на 1891 г. Библиографическая замѣтка Варш. Дневн., Но 56—57.

100. Семень Николаевичъ Сулима (Некрологъ). Варш. Дневн., Но 97, 20 апрѣля.

101. О трудахъ Шапкарева по собиранію памятниковъ болг. народнаго творчества. Живая Стarina, Но 4.

1892.

102. Лекція, посвященная памяти профессора І. І. Первоульфа (†21 дек. 1891 г.), читанная 15 января 1892 г. въ Имп. Варшавскомъ университетѣ. Варш. Дневн., янв. 21 и 29, Но 16 и 17.
103. Русскіе труды по славяновѣдѣнію въ 1891 г. Слав. Обзорѣніе, 1892, февр. Но 2.
104. Переписка І. А. Коменскаго (отзѣвъ объ изданіи А. О. Патеры). Слав. Обзорѣніе, 1892.
105. Къ характеристикѣ пропаганды уніатства въ Австріи. Тамъ же, смѣсь.
106. Іосифъ Буденць (Некрологъ). Тамъ же, смѣсь.
107. Изъ Лондона (Корреспонденція). Слав. Обзорѣніе, ноябрь-декабрь.
108. Коменскій и мадьяры. Тамъ же.

1894.

109. Двѣ потери славянской науки (Рачкій и Горникъ). Русск. Филол. Вѣстн., ноябрь-декабрь.
110. Něšto słowow woromnješa na Michała Hórnika. Журн. Łužica, 1894, љ. 5 (Меја).

1897.

111. Два эпизода изъ жизни Финляндіи въ послѣдніе годы царствованія имп. Николая І. Историч. Вѣстн., июль.

1898.

112. Рѣчь на торжествѣ (банкетѣ) памяти Палацкаго въ Прагѣ. Варш. Дневн. 24 іюня, приложение, Но 169.

1899.

113. Памяти Н. А. Лавровскаго. Нов. Время, 21 сентября.
114. Архимандритъ Никифоръ Дучичъ. Новое Время, 20 октября, приложение.
115. „Житіе пр. І. Наумовича“, Мончаловскаго (рецензія). Нов. Время, 27 окт., приложение.
116. Знакомство со славянствомъ, какъ необходимый элементъ средняго образованія. Нов. Время, 16 ноября, Но 8521.
117. Пушкинъ у словаковъ, о статьѣ Шкультетаго, библиограф. замѣтка. Нов. Время, 24 ноября, приложение.

1900.

118. Къ вопросу о націонализациі русской школы. Слав. Вѣкъ, Но 26, 15 сент.
119. Ф. И. Езбера (Некрологъ). Нов. Время, 31 окт. Но 9217.
120. Louis Leger, La mythologie Slave. Paris 1901 (библиографическая замѣтка). Нов. Время, 14 ноября, прилож., Но 9231.
121. Памяти А. В. Плетневой. Нов. Время, 31 дек., Но 9276.

1902.

122. Письмо Л. С. Пушкина къ П. А. Плетневу (1814). Сообщ. Русск. Арх., февраль.
123. Альбомъ Анны Петровны Буниной. Русск. Арх., мартъ.
124. И. И. Соколовъ (Некрологъ). Нов. Время, 10 марта, Но 9344.
125. Къ юбилею Жуковскаго (12 апр.). Нов. Время,

126. Формулярный списокъ В. А. Жуковскаго. Сообщенъ въ Русск. Арх.
127. О книгѣ W. R. Morfill: A History of Russia from the berth of Peter the Great to the death of Alexander II. Нов. Время, Приложение 1 мая, Но 9394.
128. О книгѣ Ф. Ф. Зигеля: Lectures on Slavonic law, London, 1902. Нов. Время, Приложение 8 мая, Но 9401.
129. Къ матеріаламъ о Гоголѣ. Литературн. Вѣстн., т. IV., кн. 5, Спб.
130. О книгѣ В. А. Францева: „Очерки по исторіи чешскаго возрожденія.“ Нов. Время, 16 окт.
131. О книгѣ Rev. A. N. Hore: „Students History of the Greek Church“. Нов. Время, 18 дек., Но 9624.
- 1903.
132. Памяти К. П. Яновскаго. Нов. Время, 11 янв., Но 9646.
133. Одна изъ задачъ школьной реформы (О преподаваніи исторіи). Нов. Время, 1 апр., Но 9725.
134. Мадыяры (Ист. очеркъ). Правит. Вѣстн., окт. 29, 30, 31, 2 и 5 ноября, Но 239, 240, 241, 243, 245.
135. Памяти А. Л. Апухтина (Замѣтка). Нов. Время, 4 ноября, Но 9939.
136. А. И. Козлова (Историко-литературная поминка). Нов. Время, 10 ноября, Но 9945.
137. О переводѣ (русскомъ) политич. исторіи XIX в. Дебидура. Истор. Вѣстн., май.
- 1904.
138. М. С. Дриновъ (По поводу его юбилея). Изв. Спб. Слав. Благотв. Общ., Но I.

139. В. А. Жуковскій и А. И. Козлова (Письмо Жуковскаго). Русск. Арх., Но 22, стр. 283.
140. Страничка изъ прошлаго. Къ исторіи оперы „Жизнь за Царя“ (Письмо бар. Розена къ Пушкину). Правит. Вѣстн., 20—21 марта, Но 69—70.
141. Большой праздникъ у самаго маленькаго славянскаго народа. Слав. Изв.
142. Къ юбилею В. И. Ламанскаго. Нов. Время, 14 дек. 1904.

1905.

143. По поводу юбилея В. И. Ламанскаго. (Подписано: Гаммаро). Слав. Изв. дек. 1904.
144. Стихи Я. П. Полонскаго-гимназиста. Русск. Арх., 1905, кн. 3.
145. С. Н. Глинка—П. А. Плетневу. Тамъ же.
146. Поправка къ изданію Пушкина. Нов. Время, 24 июня 1905, Но 10527 и Истор. Вѣстн., июль.
147. Некрологъ А. И. Смирнова. Нов. Время, 28 июня, Но 10561.

1906.

148. П. А. Гильтебрандтъ (Некрологъ). Нов. Время, 1 марта, Но 10762, Прилож.
149. Памяти М. С. Дринова. Нов. Время, 7 марта, Но 10768.
150. Памяти Л. В. Попова. Нов. Время, 28 окт., Но 11001.
151. О. П. Семенова. (Некрологъ). Нов. Время, 14 ноября, Но 11018.
152. Рецензія на книгу „Остафьево“, изд. гр. Е. П. Шереметевой. Нов. Время, Прилож., 6 дек., Но 11040.

1907.

153. Памяти американца славянофила. (Съ портретомъ Мистера Кертана). Нов. Время, 13 янв., Но 11077.
154. Польское славяновѣдѣніе конца XVIII и первой четверти XIX в. В. А. Францева. Нов. Время, 15 авг., Но 11287.
155. Некрологъ Н. П. Апраксина. Нов. Время, 1 дек., Но 11395.
156. О русской національной школѣ. Нов. Время, 23 дек., Но 11417.

1908.

157. О преніяхъ въ Славянскомъ Обществѣ (Письмо въ редакцію). Нов. Время, 6 янв., Но 11429.
158. Јос. Главка (Josef Plávka). Некрологъ. Нов. Время, 13 марта, Но 11495.
159. Истинные пути къ славянской взаимности (По поводу разговоръ о всеславянскомъ съѣздѣ). Московск. Вѣдом., ред. А. С. Будиловича, 29 и 30 апр., Но 98 и 99.
160. Библиографическая поправка. Нов. Время, 11 янв., Но 11434.
161. С. Штейнъ. „Славянскіе поэты“. Библиограф. замѣтка. Московск. Вѣдом., 11 мая, Но 109.
162. „Русское Дѣло“ (Матеріалы И. П. Корнилова, изд. А. И. Корниловой). Библиограф. замѣтка. Московск. Вѣдом., 16 мая, Но 113.
163. Письмо въ редакцію о Нѣжинскомъ Истор.-Филол. Институтѣ. Нов. Время, 20 іюля, Но 11621.

1909.

164. У могилы А. С. Будиловича. Нов. Время, 12 янв., Но 11795.
165. Изъ бумагъ А. П. Ожаровскаго. Сообщилъ К. Я. Гротъ. Русск. Арх., Но 6, 1909.
166. Къ новому изданію книги Штура: „Славянство и міръ будущаго“ (По поводу рецензіи г. Петровскаго). Ж. М. Н. П., окт.
167. Празднованіе Лицейскихъ годовщинъ при Пушкинѣ. Нов. Время, 19 окт. Но 12071.
168. Талантъ и трудъ. Нов. Время, 13 дек., Но 12126.
169. Вниманію Комисіи по пересмотру правилъ объ испытаніяхъ на учительское званіе. Нов. Время, 19 дек., Но 12132.

1910.

170. Памяти В. И. Шенрока. Нов. Время, 2 февр., Но 12175.
171. Характерная мелочь. Нов. Время, 10 февр., Но 12183.
172. Памяти нашего Оксфордскаго друга (В. В. Морфиль). Нов. Время, 10 марта, Но 12210.
173. Ос. Ів. Коларжъ (къ его кончинѣ). Нов. Время, 16 апр., Но 12247.
174. Памятникъ создательницѣ города Павловска. Нов. Время, 5 мая, Но 12295.

1911.

175. Эпизодъ съ рескриптомъ Имп. Александра III о русско-финляндскихъ отношеніяхъ. Изъ записной книжки Я. К. Грота. Старина и Новизна, 1911, Москва, кн. 14.

176. Къ постановкѣ памятника Императрицѣ Маріи Феодоровнѣ въ Павловскѣ. Нов. Время, I окт.
177. Памяти Осипа Викентьевича Пича. Нов. Время, 9 дек., Но 12840.
178. Историкъ Славянской взаимности. Памяти проф. I. I. Первольфа Къ 20-лѣтію со дня его смерти.

1912.

179. П. Н. Семеновъ. Некрологъ. Нов. Время, 14 марта, Но 12855.
180. Александръ Михайловичъ Тургеневъ. Литерат. поминка. Нов. Время, 18 юня, Но 13026.
181. А. С. Суворинъ и Славянство. Нов. Время, 2 сент., Но 13102.
182. Памяти А. О. Патеры. Нов. Время, 29 ноября, Но 13120.

1913.

183. Памяти Ивана Порфирьевича Филевича. Нов. Время, 8 янв., Но 13228.
184. Также: „Памяти И. П. Филевича“. Славянскія Извѣстія, Но 10.
185. Что же дальше? (Письмо въ редакцію). Нов. Время, 23 марта, Но 13301.
186. Берегите наши историческія сокровища! Нов. Время, 2 апр., Но 13311.
187. Славянство и русская школа. Нов. Время, 22 мая, Но 13359.
188. Балканская распря и славянскій вопросъ. Слав. Изв. Но 44, 15 сент. 1913.
189. Памяти С. И. Пономарева. Нов. Время, I ноября, Но 13521.

190. Словечко за соблюденіе правилъ и духа русскаго языка. Нов. Время, 21 ноября, Но 13541.
191. Памяти П. А. Кулаковскаго. Нов. Время, 21 дек., Но 13571.

1914.

192. Фредери Мистраль и русскій уголокъ въ Ави-ньонѣ. Нов. Время, 18 марта, Но 13655.
193. Памяти послѣдняго изъ стаи славныхъ (подп.: Русскій). Нов. Время, 5 апр., Но 13673.
194. Памяти Анны Арнольдовны Круазе ванъ-деръ-Копъ († 5/18 апр. 1914 г.) Нов. Время, 11 апр. Но 13677.
195. О ней же. Біограф. поминка. Слав. Изв., Но 10.
196. Памяти I. Н. Ливчака. Нов. Время, 8 ноября.
197. В. И. Ламанскій († 19 ноября). Нов. Время, 20 ноября.
198. Дорогой памяти В. И. Ламанскаго. Нов. Время, 22 ноября.
199. Статья (и отд. брошюра) при изд. „Австро-Венгрія“ „Великая война и Карпато-дунайская монархія“.

1915.

200. По поводу брошюры Миртова о руководствѣ: Русское Правописаніе Я. Грота. Ж. М. Н. П., дек.
201. Къ предстоящему 500-лѣтію мученической смерти великаго славянина Яна Гуса. Нов. Время, 17 мая.
202. Памяти П. А. Плетнева. Къ 50-л. годовщинѣ его смерти. Нов. Время, 28 дек.

EV15

1916.

- 203. Памяти П. А. Ровинскаго. Нов. Время, 17 янв.
- 204. Памяти С. О. Гурбана-Ваянскаго. Нов. Время, 12 апр.
- 205. Война, Россія и Польскій вопросъ. Нов. Время, 16 ноября.

1917.

- 206. Двѣ замѣтки въ защиту чистоты русской рѣчи. Нов. Время, 30 янв. и 21 февр.
- 207. Памяти героя (К. И. Филевича, убитаго подъ Реймсомъ). Нов. Время, 29 апр.
- 208. Первая задача войны (въ искорененіи прусской гегемоніи и милитаризма), Русская Жизнь (въ Харьковѣ), 16 юля.
- 209. В. В. Щегловъ. Некрологъ. Историч. Вѣстн., сент.-окт.

1920—1921.

- 210. Нѣсколько некрологич. статей (памяти умершихъ ученыхъ: Г. Э. Зенгера, И. С. Пальмова, Ф. Ф. Зигеля). Вѣстн. Литературы при Домѣ Литераторовъ, подъ редакц. Кауфмана.

1931.

- 211. Кто авторъ сатиры на первыхъ министровъ Александра I. Изъ матеріаловъ по изданію Державина. Изв. Акад. Наукъ СССР., Отд. обществ. наукъ, 1931, № 1.

Seznam samostatně nekrologů.

Balzer Oswald (<i>J. Kapras</i>)	Kč 3·50
Brožek Artur (<i>Bohumil Němec</i>)	„ 3·50
Cumpfe Karel (<i>H. Vysoký</i>)	„ 2·—
D'Indy Vincent (<i>V. Štěpán</i>)	„ 2·50
Dyk Viktor (<i>H. Jellnek</i>)	„ 5·40
Grot Konstantin J. (<i>V. A. Francev</i>)	„ 5·—
Heller Jan (<i>K. Hermann-Otauský</i>)	„ 2·—
Hinterlechner Karel (<i>Fr. Slavík</i>)	„ 2·—
Chodounský Karel (<i>A. Velich</i>)	„ 2·70
Jiráni Otakar (<i>František Groh</i>)	„ 8·—
Jirásek Alois (<i>J. Borecký</i>)	„ 40·—
Muka Arnošt (<i>Fr. Pastrnek</i>)	„ 4·50
Novák Jan Bedřich (<i>Václav Vojtíšek</i>)	„ 10·—
Novotný Václav (<i>R. Urbánek</i>)	„ 10·—
Peisker Jan (<i>J. V. Šimák</i>)	„ 4·—
Podlaha Antonín (<i>K. Chytil</i>)	„ 9·—
Procházka Bedřich (<i>B. Bydžovský</i>)	„ 2·—
Růžička Vladislav (<i>A. Velich</i>)	„ 3·—
Sládek Václav (<i>O. Jiráni</i>)	„ 2·—
Sobotka Jan (<i>B. Bydžovský</i>)	„ 5·—
Stašek Antal (<i>M. Hýsek</i>)	„ 7·—
Stieber Miloslav (<i>J. Kapras</i>)	„ 4·50
Stocký Albín (<i>Lubor Niederle</i>)	„ 2·—
Suda Stanislav (<i>B. Vomáčka</i>)	„ 3·—
Sumec Josef K. (<i>Vladimír Noudek</i>)	„ 6·—
Viková-Kunětická Božena (<i>J. Voborník</i>)	„ 6·—
Vilhelm Jan (<i>K. Domin</i>)	„ 2·50
Wenig Jaromír (<i>Julius Komárek</i>)	„ 2·50
Zíbrt Čeněk (<i>J. V. Šimák</i>)	„ 3·—